

Opis źródła:

Nowa kronika pruska Wiganda z Marburg zachowana jest w postaci jednego rękopisu zawierającego jego łaciński tekst. Dzieło przedstawia militarną aktywność Krzyżaków w latach 1311–1394. Zostało spisane w języku średnio-górno-niemieckim. Jest to jedno z najważniejszych źródeł do historii pruskiej gałęzi Zakonu Szpitala NMP Domu Niemieckiego. Nie wiadomo, jak i czy w ogóle Wigand opatrzył swoją pracę jakimkolwiek tytułem.

Postać Wiganda von Marburg jest mało znana. Urodził się około 1365 r. Miejscem jego urodzenia był Marburg nad Lahną w Hesji lub Marburg nad Drawą w Styrii. Nie wiadomo z jakiej grupy społecznej pochodził. Prawdopodobnie jeszcze przed przybyciem do Prus zajmował się pisaniem wierszy. Sprawował funkcje herolda, do którego to obowiązków należało w owym czasie wychwalanie czynów poszczególnych rycerzy oraz omawianie ich herbów i klejnotów, gdzie ceniona była umiejętność właściwego używania słowa rymowanego. Nie wiadomo, gdzie Wigand się kształcił. Pojawił się w Prusach – na podobieństwo rycerzy z Europy Zachodniej – prawdopodobnie przy okazji tzw. rejzy, czyli najazdu. W czasach kierowania zakonem krzyżackim przez Konrada von Wallenrode (1391–1393) pełnił funkcje herolda. Decyzję o napisaniu własnego utworu podjął być może pod wpływem lektury *Kroniki oliwskiej*. Być może brał udział w niektórych wyprawach zorganizowanych w latach 1392–1394 przez Zakon na Litwę. Niewiele wiadomo o losach Wiganda po 1394 r. Być może był heroldem Zakonu także w czasach zwierzchnictwa nad nim Ulricha von Jungingena (1407–1410) i jego brata Konrada. Przyjmuje się, że herold Wigand von Marburg pozostawał poza korporacją zakonną. Jako herold musiał jednak czynnie uczestniczyć w życiu zakonu.

Kronika powstała prawdopodobnie w latach 1391–1394. Jak wyżej wspomniano, obejmowała wydarzenia od 1311 do października 1394 r. Jako miejsce jej powstania określa się wschodnie obrzeża Prus, np. Królewiec. Dzieło ma postać rymowanej kroniki. Można przypuszczać, że praca ta powstała na zlecenie mistrza Konrada von Wallenrode. Zawiera ona przede wszystkim wiele opowieści o tematyce militarnej, ale również wzmianki o wydarzeniach kościelnych, politycznych, zjawiskach przyrodniczych, czy zapisy kommemoratywne. Praca oświetla militarny wymiar obecności i działalności Krzyżaków w Prusach. Jest jedynym zachowanym świadectwem dla wielu XIV-wiecznych działań militarnych Zakonu, dla niektórych z nich autor źródła był naocznym świadkiem¹.

---

¹ Wigand von Marburg, *Nowa kronika pruska*, oprac., wstęp, edycja, S. Zonenberg, K. Kwiatkowski, tłum. Ciz przy współpracy R. Spandowskiego, komentarze K. Kwiatkowski, S. Zonenberg, R. Golba, Toruń 2017, s. 13–28, 33–41, 45–46.

Miejsca wydania:

Bruchstück einer Reimchronik des Deutsch-Ordens aus dem Anfange des 15. Jahrhunderts, wyd. v. N.N., „Mitttheilungen aus dem Gebiete der Geschichte Liv-, Ehst- und Kurland's” 1843, Bd. 3, H. 1, s. 129–133.

Kronika Wiganda z Marburga rycerza i kapłana zakonu krzyżackiego na wezwanie Długosza z rymowanej kroniki niemieckiej na język łaciński przetłomaczona / Chronicon seu annales Wigandi Marburgensis, equitis et fratris ordinis teutonici, wyd. E. Raczyński, J. Voigt, Poznań 1842.

Ein Bruchstück eines mhd Gedichtes, wyd. v. E. Krömecke, „Anzeiger für Kunde der deutschen Vorzeit. Neue Folge” 1858, Bd. 5, s. 335–336

Die Chronik Wigands von Marburg. Originalfragmente, lateinische Uebersetzung und sonstige Ueberreste, wyd. v. T. Hirsch, w: *Scriptores rerum Prussicarum*, Bd. 2, Leipzig 1863, s. 453–662.

Bruchstücke aus Wigand von Marburg Reimchronik, wyd., v. K.A. Barach, „Germania. Vierteljahresschrift für deutsche Alterthumskunde” 1867, Bd. 12, s. 198–205.

Ein neues Bruchstück aus der Reimchronik Wigands von Marburg, wyd. v. H. Thoma, „Zeitschrift für deutsches Alterthum und deutsche Literatur” 1937, t. 74, s. 42–45.

Ein Fragment der Reimchronik Wigands von Marburg, wyd. v. U. Arnold, w: *Scriptores rerum Prussicarum*, Bd. 6, Frankfurt/Main 1968, s. 44–49.

Vygandas Marburgietis, Naujoji Prūsijos kronika [Nowa kronika pruska], przeł. R. Jasas, red. K. Gudmantas, Vilnius 1999.

Wigand iz Marburga, Novaâ pruskaâ hronika (1394), izdane podgotovil I. Anatolevič Nastenکو, perevod s latinskogo âzyka, predislove, kommentarii i posleslove N.N. Mališevskij, Moskva 2014.

Wigand von Marburg, Nowa kronika pruska, oprac., wstęp, edycja, S. Zonenberg, K. Kwiatkowski, tłum. Ciż przy współpracy R. Spandowskiego, komentarze K. Kwiatkowski, S. Zonenberg, R. Golba, Toruń 2017.

Tekst źródła:

Wigand von Marburg, Nowa kronika pruska, oprac., wstęp, edycja, S. Zonenberg, K. Kwiatkowski, tłum. Ciż przy współpracy R. Spandowskiego, komentarze K. Kwiatkowski, S. Zonenberg, R. Golba, Toruń 2017, s. 171, 173, 175, 177, 179, 181, 183, 185, 187, 189, 191.

[36]

Mistrz Luter itd. wypowiada [wojnę] Polakom

Po śmierci wspomnianego mistrza dostojnicy z Niemiec, Grecji [i] Inflant zjeżdżają się do Prus. W roku 1332², w niedzielę *Invocavit*, wybrali na wielkiego mistrza brata Lutera, księcia brunszwickiego. Pod którym wszczęła się sroga wojenna kłótnia między Zakonem a Polakami. Wysłał mianowicie [mistrz] swoich posłów na całe Niemcy, obiecując sowitą zapłatę tym, którzy chcieliby przyjść z pomocą Zakonowi. Tak zły [wspomniany] spór miał swój początek również [w tym], że w czasach wspomnianego Wenera urządzona została wspaniała uczta, i spowodował [mistrz], że zamek Christmemel, chociaż został zbudowany wielkim kosztem, jest palony wraz z wieloma zacnymi ludźmi. Dlatego jeden z braci, jak [napisano] wyżej, potem zabił go przy krążanku, podczas gdy opuszczał kaplicę.

[37]

W roku 1331, w Kalendy lipca, wypowiedziana została wojna między Polakami a Zakonem, w dzień św. Jana Chrzciciela. Dlatego król Jan z Czech naradza się z Zakonem, z uwagi na to, że rzeczony mistrz oznajmił podjęcie wojny z królem Łokietkiem. I w dzień Podwyższenia Krzyża Św. umówili się spotkać pod Kaliszem. Mistrz jednak pozostał w domu, wysyłając marszałka Dytryka von Altenburg, Ottona von Lutterberg itd., który sprawował zastępstwo mistrza. W tym też rzeczywiście czasie przybyli liczni pielgrzymi z Anglii, hrabia Tomasz de Ufford itd. Wreszcie bracia z wojskiem przeprawiają się przez Wisłę. I wielu mordując, paląc i pustosząc, niszczą kraj. A wkrótce spieszą pod miasteczko Słupca, które ogniem zniszczyli. I nie zsiadli z koni, zabijają ludzi, biorą w niewolę i zagarniają wielkie łupy, a Polaków zmuszają do ucieczki. Atakują gród, który siłą zdobyli, a w nim zabijają starych i młodych, a także biorą w niewolę i niszczą [go] ogniem.

[38]

Potem z zarządzenia braci i [wedle] ich sojuszu zdobyli jeden gród wraz z pięcioma miasteczkami: Pызdry z Bninem, Winnę, Słupcę i Środę, Pobiedziska i *Polesitz*. Bracia opanowali Bydgoszcz i w tejsze walce jeden kapłan został zabity przez pewnego królika, którym to postępkim się chwalił. Stąd bracia z niezmiernymi łupami danymi im od Boga spieszą do Kalisza. W połowie drogi do niego, we wsi rozbili obóz. Wojsko ich zajmowało mianowicie pół mili. W końcu marszałek wysłał 3000 [ludzi], aby sprawdzili, czy przypadkiem można by zająć gród jakimś podstępem. Gdy ci zobaczyli umocnienia, piesi dzielnie atakują i zwyciężają, w którym [to grodzie] niektórych zabijają, a niektórych biorą do niewoli.

---

² Błędna data, chodzi o 1331 r. – za: Wigand von Marburg, *Nowa kronika pruska...*, s. 171, przyp. 243.

[39]

Wreszcie marszałek udał się [dalej], a król Czech przez ustalony czas stał pod miasteczkiem Kaliszem. Gdy marszałek [tam] przybył, nie znalazł króla Czech, jak się [tego] spodziewał, wyczekiwał jednak przez pięć dni. Tymczasem bracia prowadzili tam różne działania wojenne, raz piesi, raz konni. A ponieważ król nie nadszedł, oburzyli się. Pospieszają do Gniezna, gdzie spoczywa święty Wojciech. Tam marszałek itd. wysłał oddział ludzi, by mogli potajemnie wywieźć święte relikwie. Bracia wchodzą też do prezbiterium, ale nie znajdują relikwii, ponieważ były ukryte przez kanoników w innym miejscu. Dlatego bracia otaczają miasto i następnego dnia zajmują. A wszyscy w okolicy zostali przez nich zabici lub wzięci do niewoli.

[40]

Następnie w nocy zajmują Konin. Przypadkiem przybył z wojskiem król i nie zauważył tam wojska braci. Jednakże brat Otto, komtur krajowy, to spostrzegł i w nadziei zwycięstwa spieszy wraz z marszałkiem do walki, a było to już za dnia. Król zaś Łokietek, rozpoznawszy owo wojsko, które nie chciało ustąpić z miejsca, sam odszedł i uciekł, pozostawiwszy wozy wypełnione bronią i żywnością, których nikt nie pilnował, [i] które bracia mogli zagarnąć. I nie byłoby z nim niemal walki, gdyby wozy tak nie stały. W końcu są pokonani.

[41]

Potem rzeczony komtur z marszałkiem itd. przechodzą w pobliżu rzeki Noteć. A król szybko wysłał swojego starostę na zwiady, czy podejmując walkę można byłoby niepokoić wojsko braci.

[42]

Natomiast wojsko braci poszło do miasteczka Radziejowa. Gdy tymczasem się rozwidniło, wspomniani brat Otto i brat Dytryk wspólnie przejrzeni niegodziwy plan króla Łokietka, który postępował za braćmi, czego się [jednak] nie spodziewali. I przez pola, lasy itd. spieszą bracia, zamierzając oblegać Brześć. Ruszył zatem komtur krajowy z potężnym wojskiem na Brześć. A marszałek jedynie z 350 [ludźmi] pozostał [na miejscu] z wieloma Prusakami. O godzinie zaś trzeciej wznosi się bardzo gęsta mgła, wśród której Polacy – podążając za marszałkiem i bardzo mocno zbliżając się [do niego] – atakują, a jeden o drugim nic nie wiedział. Wszelako jednak bracia rozpoznawszy wojsko, wrogo nacierają. A Polacy cofają się i w znacznym spokoju sposobią się do walki. Marszałek ustawia pięć chorągwi, król podobnie po ustąpieniu mgły pięć chorągwi uzbroił i miała miejsce straszna bitwa.

[43]

W roku 1300³, w Nony grudnia⁴, w dniu św. św. Kosmy i Damiana brat Otto von Lutterberg, rzeczony Dytryk itd. wrogo nacierają na wrogów, gdzie brat Iwan upadł wraz z chorągwią Zakonu, ponieważ jego koń przeszyty [został] pociskiem i nikt nie mógł podnieść chorągwi, gdyż była przygnieciona i ciężka. I podnosi się wołanie o pomoc. Dlatego Polacy, widząc tego rodzaju [wydarzenia], uznają, że wojsko braci [jest] słabe i otaczają braci silnym oddziałem, i w tej bitwie zostało wziętych do niewoli 56 braci, którzy byli trzymani przez Polaków pod dobrą strażą między rowami. Król pyta, kim są, i odpowiadają, [że] są z wojska Niemców. A król powiedział: »Ograbcie ich i wszystkich przebijcie«. I tak 56 [braci] zostało zabitych. Marszałek Dytryk został wzięty do niewoli, a pozostali pojmani zostali zabici, których wymienia historia, mianowicie: wielki komtur Otto von Bonsdorf, komtur z Elbląga, komtur z Gdańska brat Albrecht, a także inni ponieśli ofiarę śmierci.

[44]

Kazimierz, wtedy młodszy król, uciekł do Krakowa, opowiadając, w jaki sposób Polacy w bitwie dali się pokonać.

[45]

Potem komtur krajowy przybył z ludem, kiedy król pozostawał tam jeszcze na miejscu bitwy. A pan von Plauen [przybył] na pomoc braciom i wywiązuje się nowa bitwa, w której król ze swoimi [ludźmi] siłą przepędzony przez wspomnianego komtura ustępuje [z pola walki]. Po zakończeniu bitwy wojsko ochoczo zajęło miejsce [walki].

[46]

Tu trzeba wiedzieć, że komtur krajowy brat Otto uwolnił z więzów pojmanego w niewolę marszałka trzymanego na wozie i tak go ocalił. Wreszcie przybył [tam], gdzie wspomniani bracia zostali ograbieni i zabici. Tychże tak widząc, zadrżał i zapłakał, a w takim smutku spadł z konia z okropnym krzykiem, żądając pomsty tegoż od wszystkich miłujących Zakonu, aby nikogo nie oszczędzali, i nakazujących wszystkich zabić. Prusacy zaś wzburzyli się, mówiąc: »My bardzo chcemy z zyskiem uprowadzić znacznych jeńców, za których wymienilibyśmy naszych, którzy są srogo więzieni«. A brat Otto odpowiedział: »Nie bądźcie tym strapieni, bo Pan da nam dziś wielu znacznych ludzi, tak że będziemy mogli uwolnić naszych [ludzi] od wszystkich naszych wrogów, a tymczasem wszystkich zabijcie«. Dlatego brat Dytryk dał takie słowa, ponieważ wspólnota wzięła w niewolę 100 znacznych ludzi, za których wszystkich swoich jeńców mogli wymienić. W tej bitwie zostało [na polu] spośród braci i Prusaków dobre

---

³ Powinno być „1331” – za: Wigand von Marburg, *Nowa kronika pruska...*, s. 181, przyp. 302.

⁴ Chodzi o 5 grudnia, lecz prawdopodobnie jest to pomyłka kronikarza – za: Wigand von Marburg, *Nowa kronika pruska...*, s. 181, przyp. 303.

350 [ludzi], z Polaków 600 zabitych, oprócz innych, którzy nie mogli być policzeni, na polu półtorej mili niedaleko Brześcia. A gdy to się stało, biskup kujawski Maciej, wypełniając dzieło pobożności, polecił policzyć wszystkie ciała i tam [je] pogrzebać. I oznajmił mistrzowi Luterowi ten swój [czyn] pobożny, który uczynił względem jego [ludzi], jak [to] mianowicie pochował 4200 bez 13, nad którymi Pan niech się zmiłuje. I zbudował tam kaplicę, w której są zanoszone mogły do Boga za zmarłych.

[47]

W święto św. Marcina król Czech Jan i król Polski z Pomocą Węgrów zaproponowali przez list żelazny zawarcie zgody lub pokoju z braćmi domu niemieckiego. Gdy jej nie ustanowiono, bracia jednomyślnie ze swoimi żołnierzami, mianowicie panem Popponem von Köckritz i dowódcą wojska von Bergau oraz innymi postanawiają w środę podczas oktawy św. Elżbiety przepłynąć się razem przez Wisłę do Polski. I spustoszyli ją, i po 14 dniach żołnierze [oraz] mistrz z komturem krajowym wracają za Wisłę do [swojego] kraju. Żołnierze są rozesłani do miast.

[48]

Potem, w roku 32 mistrz i dostojnicy zbierają potężne wojsko, wśród których dowódcami byli pan von Bergau i brat Gunter von Schwartzburg, rzeczony Poppo [von Köckritz]. Ci podążają na Brześć, gdzie pozostaje aż do dnia Wielkanocy. A wówczas w godzinie niesporów atakują silnie i wrogo, dlatego nieprzyjaciele zupełnie stracili nadzieję i wydali braciom gród wraz z miasteczkiem.

[49]

Potem idą na Inowrocław, atakując go też zewsząd tak, że również [oni] poddali się braciom. I te podbite ziemie służyły mistrzowi, jak również rycerze i giermkowie itd.

[50]

Król zaś zebrawszy wielkie wojsko, przebył Mazowsze, zamierzając za rzeką Drwęcą wkroczyć do ziemi chełmińskiej. Temu mistrz, zebrawszy wielkie wojsko, wychodzi naprzeciw i powstrzymał [go tak], że nie mógł ani przejść dalej, ani uciec. Wtedy zjawili się pewni pobożni i uczciwi ludzie, którzy po usilnych zabiegach, by nie połała się tak wielka krew, ustanowili zgodę między stronami. I tak porzuciwszy gniew oraz wszelką zawziętość, zostali przyjaciółmi i zgodzili się na sędziów polubownych, dla potwierdzenia pokoju podawszy [sobie] rękę z Bożego zrządzenia, dawcy pokoju, według którego woli zostało zawarte porozumienie z królem Władysławem i pozostałymi. A ogłoszone [zostało] w niedzielę *Reminiscere* w roku 1333, w którym też król Polski Łokietek – który od dawna do teraz niemiłym usposobieniem prześladował braci – zmarł i został pochowany przez swoich w Krakowie.

[51]

Po tym, co wspomniano, w tymże roku, w wigilię św. Małgorzaty podczas żniw, gdy tymczasem lud na Kujawach zbierał plony, w godzinie nieszporów, bracia z wielkim tłumem atakują gród Pakość, który pewni [ludzie] przedtem opuścili. I tymczasem bracia zajęli gród na takich warunkach, że dowódca ze swoją rodziną pozostał w nim wolny. Ten oddał się w ręce braci, a syna swojego [dał] jako zakładnika, obiecując mistrzowi i dostojnikom stałą wierność i wieczne przywiązanie.

[52]

Po tym jak jego syn Kazimierz został królem Krakowa, dotrzymał [on] wiary i pokoju z braćmi, i w życiu swoim, aż do [czasów] mistrza Winryka, nie wyciągnął przeciwko nim broni.

Słowniczek pojęć:

Wigand von Marburg – https://pl.wikipedia.org/wiki/Wigand_z_Marburga

Luther von Braunschweig, wielki mistrz zakonu krzyżackiego –

http://encyklopedia.warmia.mazury.pl/index.php/Luther_von_Braunschweig

Niedziela Invocavit - 17 lutego 1331 r. Za: Wigand von Marburg, *Nowa kronika pruska...*, s. 171, przyp. 244.

Werner von Orseln, wielki mistrz zakonu krzyżackiego -

http://encyklopedia.warmia.mazury.pl/index.php/Werner_von_Orseln

Christmemel – zamek krzyżacki położony nad Niemnem, około 8 km na wschód od dzisiejszego Jurborka. Za: Wigand von Marburg, *Nowa kronika pruska...*, s. 171, przyp. 248.

Kalendy lipca – 1 lipca 1331 r. Za: Wigand von Marburg, *Nowa kronika pruska...*, s. 173, przyp. 250.

Jan z Czech – Jan I Luksemburski, król Czech – <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Jan-Luksemburski;3916632.html> [dostęp dn. 29 XII 2022 r.].

Władysław I Łokietek, król Polski – <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Wladyslaw-I-Lokietek;3997040.html>

Dzień Podwyższenia Krzyża św. – 14 września 1331 r. Za: Wigand von Marburg, *Nowa kronika pruska...*, s. 173, przyp. 254.

Dytryk von Altenburg, wielki mistrz zakonu krzyżackiego -

http://encyklopedia.warmia.mazury.pl/index.php/Dietrich_von_Altenburg

Otton von Lutterberg, komtur: wieldządzki, chełmiński, nowomiejski –

https://pl.wikipedia.org/wiki/Otto_von_Lauterberg

Tomasz de Ufford – można angielski. Za: Wigand von Marburg, *Nowa kronika pruska...*, s. 173, przyp. 259.

Ślupca – miasto identyfikowane być może z toponimem „Vrienstad”, około 27 km na północny zachód od Konina. Za: Wigand von Marburg, *Nowa kronika pruska...*, s. 173, przyp. 261.

Pyzdry – http://dir.icm.edu.pl/pl/Sloownik_geograficzny/Tom_XV_cz.2/530 -

http://dir.icm.edu.pl/pl/Sloownik_geograficzny/Tom_XV_cz.2/531

Bnin - http://dir.icm.edu.pl/pl/Sloownik_geograficzny/Tom_I/255

Winna – [https://pl.wikipedia.org/wiki/Winna_\(wojew%C3%B3dztwo_wielkopolskie\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Winna_(wojew%C3%B3dztwo_wielkopolskie))

Środa – obecnie Środa Wielkopolska –

http://dir.icm.edu.pl/pl/Sloownik_geograficzny/Tom_XI/159 -

http://dir.icm.edu.pl/pl/Sloownik_geograficzny/Tom_XI/165

Pobiedziska – http://dir.icm.edu.pl/pl/Sloownik_geograficzny/Tom_VIII/340

- http://dir.icm.edu.pl/pl/Sloownik_geograficzny/Tom_VIII/342

Polesitz – być może wieś Poledzie, dziś Połędzie Kościelne koło Gniezna. Za: Wigand von Marburg, *Nowa kronika pruska...*, s. 175, przyp. 269.

Królik – tu: namiestnik królewski. Za: <https://spjs.ijp.pan.pl/haslo/index/4752/34162>

Konin – http://dir.icm.edu.pl/pl/Sloownik_geograficzny/Tom_IV/333 -

http://dir.icm.edu.pl/pl/Sloownik_geograficzny/Tom_IV/338

Dzień św. św. Kosmy i Damiana – 27 września 1331 r.

Brześć – obecnie Brześć Kujawski –

http://dir.icm.edu.pl/pl/Sloownik_geograficzny/Tom_I/398 -

http://dir.icm.edu.pl/pl/Sloownik_geograficzny/Tom_I/399

Maciej z Golańczy, biskup włocławski – <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Maciej-z-Golanczy;3935720.html> [dostęp dn. 29 XII 2022 r.].

Święto św. Marcina – 11 listopada 1331 r. Za: Wigand von Marburg, *Nowa kronika pruska...*, s. 185, przyp. 335.

Oktawa św. Elżbiety – 20 listopada 1331 r.

Gunter von Schwartzburg – w 1332 r. sprawował urząd komtura christburskiego i wielkiego szatnego Zakonu. Za: Wigand von Marburg, *Nowa kronika pruska...*, s. 187, przyp. 350.

Inowrocław – http://dir.icm.edu.pl/pl/Sloownik_geograficzny/Tom_III/293 -

http://dir.icm.edu.pl/pl/Sloownik_geograficzny/Tom_III/297

Niedziela Reminiscere – 28 lutego 1333 r.

Wigilia św. Małgorzaty – 11 albo 12 lipca. Za: Wigand von Marburg, *Nowa kronika pruska...*, s. 189, przyp. 366.

Mistrz Winryk – Winrich von Kniprode, wielki mistrz Zakonu Krzyżackiego –
<https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Kniprode-Winrich;3923291>

Pytania do źródła.

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom podstawowy):

1. Jakie miasta splądrowali Krzyżacy w 1331 r.?
2. Kto w 1331 r. czynnie wspierał Zakon Krzyżacki w walce z Polską?
3. Jak wyglądało starcie polsko-krzyżackie pod Kaliszem?
4. Co i dlaczego o wyniku bitwy pod Płowcami pisał kronikarz?
5. Kto był inicjatorem ugody z Krzyżakami po bitwie pod Płowcami?

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony): pytania dla poziomu podstawowego, a ponadto:

1. Jaki był – według najnowszej historiografii – faktyczny wynik bitwy pod Płowcami?
2. Jakie zdarzenie – mające miejsce w czasie bitwy pod Płowcami – rzutowało na późniejszą, niepocholebną opinię w kwestii udziału Kazimierza Wielkiego w starciu? W jaki sposób wykorzystywała je krzyżacka propaganda?
3. Co – po starciu pod Kaliszem – zdecydowało o braku całkowitego powodzenia strony krzyżackiej w walce z królem polskim?
4. Jakie ziemie polskie pozostawały w rękach Krzyżaków w momencie śmierci Władysława Łokietka?

Wskazówki:

Odpowiadając na pytanie o przynależność ziem polskich do Krzyżaków weź pod uwagę dzieje Zakonu od momentu ich sprowadzenia do Polski w XIII w.

Literatura pomocnicza:

Biskup M., *Analiza bitwy pod Płowcami i jej dziejowego znaczenia*, w: *Odbitka z pracy zbiorowej „Ziemia Kujawska” tom I*, Inowrocław 1963, s. 73–104.

Biskup M., *Wojny Polski z Zakonem Krzyżackim 1308–1521*, Gdańsk 1993, s. 15–37.

Strzyż P., *Płowce 1331*, Warszawa 2009.

Najważniejsze cezury:

W 1331 r., kiedy odnotowane są najstarsze wydarzenia z zaprezentowanego fragmentu źródła, dochodzi do bitwy pod Płowcami. W tym czasie w Bułgarii rozpoczyna panowanie car Iwan Aleksander, który podzieli kraj na dwa carstwa, a Serbia zaczyna rozkwitać pod rządami cara Stefana Duszana. W Japonii rozpoczyna się wojna domowa, a w czasie oblężenia Cividale del Friuli przez rycerzy niemieckich, następuje pierwsze udokumentowane użycie broni palnej w Europie. W 1333 r. umiera król Polski Władysław Łokietek i rozpoczyna się panowanie jego syna, Kazimierza Wielkiego.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Karolina Maciaszek